

Pembentukan Istilah Sains Kesihatan oleh Pengguna dalam Teks Umum Bahasa Melayu

Hasnah Mohamad^a

hasnah_m@upm.edu.my

*Fakulti Bahasa Moden dan Komunikasi,
Universiti Putra Malaysia*

Noorul Khairien Abdul Malek

nkhairien@gmail.com

*Fakulti Bahasa Moden dan Komunikasi,
Universiti Putra Malaysia*

Noor Husna Abd. Razak

ansuh86@yahoo.com

*Fakulti Bahasa Moden dan Komunikasi
Universiti Putra Malaysia*

ABSTRAK

Kemunculan istilah dalam pelbagai bidang menyumbang kepada pengayaan kosa kata bahasa Melayu dan amat penting dalam menyokong perkembangan bahasa Melayu sebagai bahasa ilmu. Namun, kajian istilah dalam teks umum bahasa Melayu masih agak kurang. Kebanyakan kajian lebih memberikan tumpuan kepada aspek pembentukan istilah serta aspek keberterimaan istilah. Selain itu, fenomena lambakan istilah asing dalam kosa kata bahasa Melayu, khususnya dalam bidang sains dan teknologi juga menunjukkan bahawa masyarakat kini sering mencipta istilah secara mudah melalui penyerapan istilah asing untuk keperluan semasa. Justeru, kajian ini menghuraikan pembentukan istilah dalam teks bidang perubatan (sains kesihatan) bahasa Melayu. Objektif pertama adalah untuk mengenal pasti istilah sains kesihatan dalam teks umum, iaitu akhbar. Kaedah yang digunakan dalam mengenal pasti istilah adalah dengan membuat perbandingan antara istilah dalam teks umum dan bank data istilah sedia ada, iaitu istilah dalam Pusat Rujukan Persuratan Melayu, Dewan Bahasa dan Pustaka. Pendekatan takrif analisis digunakan untuk menjelaskan istilah dalam teks melalui perkataan-perkataan yang dijadikan petunjuk oleh penulis teks umum. Objektif kedua adalah untuk menghuraikan korpus istilah dari segi kekerapan kemunculan istilah dalam korpus umum bahasa Melayu. Seterusnya, perkaitan istilah dengan istilah sedia ada pula diuraikan berdasarkan bentuk istilah yang dihasilkan serta huraian dalam teks yang dikaji. Kajian ini menggunakan kaedah analisis teks yang melibatkan korpus teks bidang perubatan (sains kesihatan) daripada akhbar dalam talian, iaitu Berita Harian, Harian Metro, Utusan, Kosmo, dan Info Sihat dari Januari 2015 hingga Februari 2018, melibatkan 41000 patah perkataan. Sistem penganalisis teks TextStat digunakan untuk memaparkan data kajian dalam bentuk kekerapan kata dan konkordans untuk pengenalpastian istilah. Kajian ini telah mendokumentasi istilah perubatan sains kesihatan bahasa Melayu yang pelbagai oleh pengguna bidang berkaitan dan kaedah pembentukannya. Kajian ini berguna untuk membuktikan bahawa istilah yang dicipta oleh pengguna secara cepat melalui teks umum dapat mengisi keperluan istilah standard dalam bidang sains kesihatan.

Kata kunci: kosa kata; istilah; korpus umum; takrif intensi; sains kesihatan

^a Pengarang koresponden

Formation of Health Science Terminology by Users in General Malay Language Texts

ABSTRACT

The emergence of terminology in various fields contributes to the enrichment of Malay vocabulary, and is crucial in supporting the development of the Malay language as a language of knowledge. However, studies on terminology in general Malay language texts are still somewhat lacking. Most studies focus more on the aspects of formation and acceptability of terminology. Apart from that, the phenomenon of excessive borrowing of foreign terminology in Malay language vocabulary, especially in the field of science and technology, also indicate that society nowadays frequently coin terms easily through the absorption of foreign terms for current needs. Thus, this study describes the formation of terminology in Malay language medical (health science) field texts. The first objective is to identify health science terms in general texts, namely newspapers. The method used in identifying the terms is by making comparisons between terms in general texts, and the existing terminology data bank which are terms in the *Pusat Rujukan Persuratan Melayu, Dewan Bahasa dan Pustaka*. The analytical definition approach is used to explain terms in the texts through the clues given by the general text writer. The second objective is to describe the terminology corpus in terms of frequency and presence of the terms in the Malay language general corpus. Then, the relationship between the terms and existing terms is described based on the form generated, and description of the term in the text that is being studied. This study used the textual analysis method which involves medical field (health science) text corpus from online newspapers, namely *Berita Harian, Harian Metro, Utusan, Kosmo, and Info Sihat*, from January 2015 to February 2018, involving 41000 words. The TextStat texts analysis program is used to display study data in the form of word frequency, and concordance for terminology identification. The various Malay language medical health science terms by related field users, and their methods of formation were documented. In conclusion, this study has shown that terminologies are readily created by users in general texts and can fulfill the requirements of standard terminology in the field of health science.

Keywords: vocabulary; terminology/term; general corpus; intensional definition; health science

PENGENALAN

Bahasa berkembang pesat seiring dengan arus globalisasi yang turut membawa masuk pelbagai bidang ilmu baharu ke dalam sesuatu kelompok masyarakat. Sejak dahulu lagi masyarakat mencipta istilah berdasarkan pengalaman mereka berinteraksi dengan alam, dan aktiviti penciptaan istilah berkesinambungan sehingga kini yang bukan sekadar berdasarkan peniruan semata-mata, sebaliknya ada rumus yang pastinya dapat dijelaskan dalam pelbagai bidang ilmu (Junaini et. al, 2017). Kemasukan bidang ilmu baharu ini memerlukan istilah untuk menghuraikan ilmu berkenaan supaya dapat difahami oleh masyarakat sejagat. Hal ini sudah tentu memerlukan pendekatan linguistik dari sudut ilmu peristilahan. Sejarar dengan kemajuan semasa, istilah sains dan teknologi sentiasa berkembang. Sebagai contoh, kajian terhadap bilangan istilah yang menghuraikan kenderaan adalah kira-kira 400, 000 istilah, kapal terbang (plane) 500,000 istilah, manakala perubatan 600,000 istilah (Depecker, 2015). Jumlah ini juga dilaporkan terus bertambah. Masalah utama adalah dari segi penyelenggaraan yang melibatkan pengenaltastian, pendeskripsian, dan pendefinisian lambakan istilah tersebut. Penyelenggaraan ini perlu disebabkan perubahan atau evolusi yang berlaku terhadap konsep

dan istilah. Tambahan pula, pendekatan terkini terhadap kajian terminologi lebih tertumpu kepada kajian terhadap wacana, khususnya wacana sains dan teknologi, seperti dalam kajian ini. Pertama, kebanyakan istilah dibentuk dalam wacana, dan bukan dibina dalam bentuk kosa kata secara tersendiri. Kedua, lazimnya konsep dihasilkan dalam wacana melalui penjelasan dan perumusan semula. Hal inilah yang akan diteliti dalam kajian ini, yang melibatkan istilah sains kesihatan bahasa Melayu. Kajian ini juga berpegang pada asas matlamat ilmu terminologi, iaitu pertamanya, mewujudkan rangkaian yang jelas antara ‘lambang’ (sign), ‘konsep’, dan ‘objek’ (Depecker, 2015). Dengan perkataan lain, kerja peristilahan perlu memastikan bahawa ‘lambang’ yang dicipta dapat mewakili ‘konsep’ secara tepat dan seterusnya ‘konsep’ pula perlu serasi dengan ‘objek’ berkaitan yang diuraikan. Ilmu terminologi juga berkait dengan lambang linguistik tetapi lambang ini hanya terikat dengan konteks tertentu serta dalam teks teknikal atau saintifik. Matlamat kedua ilmu terminologi pula adalah untuk menjelaskan hubungan antara lambang linguistik dengan konsep yang ditakrifkan sebagai unit pemikiran atau pengetahuan yang merupakan sebahagian daripada minda. Akhirnya, asas ketiga ilmu terminologi adalah berkaitan dengan penguraian hubungan antara konsep dan objek. Dari sudut pandangan ilmu terminologi, objek ialah apa-apa sahaja bahan dalam bentuk konkrit atau abstrak yang dapat dilihat/rasa atau ditanggapi. Secara umumnya, matlamat ilmu terminologi adalah untuk menjelaskan hubungan antara ketiga-tiga entiti, iaitu ‘lambang’, ‘konsep’, dan ‘objek’. Secara ringkasnya, asas perbezaan ilmu terminologi dan leksikologi dapat dijelaskan melalui istilah dan kata kerana terminologi berkaitan dengan istilah, manakala leksikologi pula berkaitan dengan kata (Temmerman, 2000). Maka, menurut ilmu terminologi, istilah ditakrifkan sebagai unit linguistik yang dibataskan pada konsep yang dibawa oleh unit linguistik berkenaan. Contohnya, istilah ‘bahagia’ dalam bidang sosiologi keluarga membawa konsep khusus tertentu berdasarkan pengetahuan dalam minda yang selaras dalam bidang berkenaan, dan amat berbeza dengan ‘bahagia’ dalam konteks kata umum yang mempunyai makna yang kabur dan pelbagai, mengikut pentafsiran individu. Misalnya dalam bidang sains dan teknologi, banyak kata daripada pelbagai bahasa di dunia, seperti bahasa Inggeris, Perancis, Rusia, dan Jerman diserap masuk ke dalam bahasa Melayu. Sebaliknya, dalam bidang falsafah dan pemikiran pula, banyak bahasa serantau yang diserap masuk, contohnya Jawa, Sunda, dan Iban. Hal ini mencerminkan kadar celik istilah dalam kalangan masyarakat serta pemikiran masyarakat yang semakin berkembang maju melalui pemasyarakatan pelbagai kosa kata khusus dalam pelbagai bidang ilmu. Justeru, kajian ini akan meneliti istilah-istilah yang tersebar dalam kalangan masyarakat dan menguraikan pelbagai aspek dalam proses pembentukannya.

PENYATAAN MASALAH

Kurangnya kajian yang menguraikan istilah dalam teks umum bahasa Melayu dapat dilihat daripada sorotan literatur yang memaparkan bahawa kebanyakan kajian lebih tertumpu kepada pelbagai aspek lain, contohnya aspek kaedah pembentukan istilah, seperti dalam kajian Junaini et. al (2014), dan kajian Asrul Azuan et. al (2014); serta aspek keberterimaan istilah, seperti dalam kajian Rusli dan Zaiton (2001), serta kajian Fage-Butler dan Nisbeth Jensen (2015). Di samping itu, fenomena kewujudan lambakan istilah asing dalam kosa kata bahasa Melayu (Ucapan Tan Sri Rais Yatim dalam program Wacana Bahasa Melayu, Wasiat keenam Raja-Raja Melayu, 19 Januari 2017 di Dewan Besar Utusan Melayu (Malaysia Berhad), khususnya dalam bidang sains dan teknologi juga membuktikan bahawa masyarakat kini semakin celik istilah. Dalam hal ini, aspek pendokumentasian amat penting dalam ilmu peristilahan dan masih kurang ditangani, khususnya dalam peristilahan Melayu. Justeru, huraian terperinci tentang istilah yang dihasilkan amat perlu demi memastikan perkembangan bahasa Melayu dapat didokumentasikan secara sistematik dan jelas. Objektif pertama adalah untuk mengenal

pasti istilah sains kesihatan dalam teks umum, iaitu akhbar melalui dua kaedah. Kaedah pertama adalah dengan membuat perbandingan istilah yang telah dikenal pasti dengan kamus istilah yang disusun oleh pakar bidang. Seterusnya, mendapatkan perkataan-perkataan sebagai petunjuk yang digunakan oleh penulis teks umum untuk menjelaskan istilah buat pertama kalinya dalam teks. Objektif kedua adalah untuk menghuraikan korpus istilah dari segi kekerapan kemunculan istilah dalam korpus umum bahasa Melayu. Perkaitan istilah dengan kosa kata lain pula diuraikan berdasarkan jenis kosa kata yang membentuk istilah. Keperluan mengkaji istilah dalam teks umum, khususnya akhbar adalah kerana akhbar merupakan sumber umum yang memerlukan penciptaan dan penggunaan istilah baharu dengan lebih banyak dan pantas untuk memenuhi keperluan penerbitan akhbar.

TINJAUAN LITERATUR

Definisi atau takrif istilah menurut Pedoman Umum Pembentukan Istilah Bahasa Melayu (2004) ialah kata atau gabungan kata yang menerangkan dengan jelas mengenai sesuatu makna, konsep, keadaan atau ciri khusus dalam bidang tertentu. Seterusnya, menurut Felber (1995), istilah boleh terdiri daripada kata, rangkai kata atau frasa, simbol grafik, singkatan, akronim dan notasi yang mewakili satu atau lebih konsep dalam bidang tertentu. Selain itu, kesepakatan juga amat penting dalam kerja penggubalan istilah, seperti yang dinyatakan dalam petikan takrif oleh Pitch dan Draskau (1985), "...dan bentuknya telah disepakati oleh sekumpulan pakar melalui jawatankuasa bidang berkenaan sebagai mempunyai nilai komunikatif yang sesuai". Berikutnya, Sager (1995) pula menghuraikan istilah sebagai pewujudan linguistik suatu konsep yang berlainan dengan bahasa am, dan merupakan bahasa khas yang muncul untuk mensistemkan prinsip pepadanan dan penamaan konsep mengikut pedoman khas yang ditetapkan. Pada awalnya, istilah dikatakan terbentuk secara tidak langsung, namun disebabkan daya pemikiran manusia yang semakin tinggi seiring dengan perkembangan bidang ilmu serta pengayaan bahasa yang semakin maju, maka istilah telah diangkat menjadi satu bidang ilmu yang tersendiri (Nik Safiah, 1986). Seterusnya, menurut Ainon Mohamad dan Abdullah Hassan (2008), usaha pembentukan istilah secara terancang tidak lain dan tidak bukan adalah sebahagian usaha kodifikasi bahasa dari sudut penambahan kosa kata dengan tujuan untuk mengangkat taraf bahasa Melayu menjadi bahasa intelektual dan bahasa ilmu tinggi.

Selain itu, strategi penulisan dari dimensi tekstual memainkan peranan penting dalam wacana bidang sains kesihatan. Kajian oleh Idris, Norsimah dan Mohammad Fadzeli (2014) dalam menganalisis dan meneroka strategi wacana akademik bidang sains dan teknologi (S&T) mendapati strategi dari segi dimensi tekstual yang mengutamakan kata proses lakuan, keadaan, dan perihalan dalam pembinaan ayat agar matlamat penulisan untuk kebolehsampaian dan kebolehfahaman mesej mengikut khalayak yang tertentu tercapai. Justeru, berdasarkan perkembangan ilmu yang pesat, maka permintaan terhadap istilah dalam waktu yang singkat amat diperlukan bagi mencapai kefahaman masyarakat. Saban hari banyak istilah baharu yang dihasilkan oleh masyarakat, tidak kurang juga penggunaan istilah sedia ada oleh masyarakat. Kegiatan penciptaan dan penggunaan istilah oleh masyarakat ini perlu dipantau untuk memantapkan perkembangan bahasa Melayu. Maka, atas landasan inilah kajian ini dijalankan terhadap istilah bidang perubatan sains kesihatan.

Antara kajian lepas yang berkait rapat dengan kajian ini antaranya ialah, kajian Junaini et. al (2014) bertajuk Kaedah Alternatif Membentuk Padanan Istilah: Suatu Pendekatan Sosioterminologi. Kajian tersebut bertitik tolak daripada ketidakselarasan istilah akibat lambatnya istilah yang dibentuk oleh Dewan Bahasa dan Pustaka (DBP) sampai kepada pengguna. Kelewatan ini akhirnya menyebabkan pengguna perlu mencipta istilah secara sendiri-sendiri lalu menghasilkan bentuk-bentuk yang tidak seragam. Pada akhir kajian, Junaini et. al (2014) juga menghuraikan pelbagai kaedah yang digunakan oleh pengguna dalam

membentuk istilah. Bersesuaian dengan objektif kajiannya, Junaini et. al (2014) menumpukan kepada pelbagai kaedah pembentukan istilah berbanding pedoman sedia ada dan bukannya pada penghuraian tentang kewujudan istilah dalam teks umum yang disebarkan kepada masyarakat. Kajian oleh Nor Azizah (2019) pula mengkaji aspek ortografi dan fonologi, serta aspek morfologi dan maklumat etimologi dalam Kamus Thomas Bowrey (1701). Hasil kajian Nor Azizah menunjukkan bahawa sejak 400 tahun dahulu lagi bahasa Melayu, khususnya dari segi kosa kata istilahnya sudah pun mencapai ciri bahasa Melayu moden dan telah digunakan dalam urusan perniagaan, urusan rasmi kerajaan serta lapangan sosiobudaya masyarakat Melayu. Kaitan kajian ini dengan kajian pengkaji adalah dari segi penghuraian istilah yang dijelaskan berdasarkan ciri intrinsik kosa kata istilah yang dikaji. Kajian oleh Junaini Kasdan (2020) yang bertajuk Penciptaan Istilah dan Akal budi Melayu menghuraikan kehebatan penciptaan istilah bahasa Melayu sejak dahulu lagi. Dalam kajian tersebut, Junaini merumuskan bahawa pembentukan istilah melalui proses analogi telah berjaya menghasilkan istilah yang mesra pengguna dan menyumbang terhadap perekayasaan bahasa. Kaitan kajian Junaini dengan kajian pengkaji adalah dari segi penghuraian bentuk istilah yang dikaji berpandukan Pedoman Umum Pembentukan Istilah Bahasa Melayu (PUPIBM).

Berikutnya ialah kajian Hasnah Mohamad (2016) tentang pemilihan takrif kamus istilah oleh pengguna. Pengkaji mendapati bahawa peratus pengguna yang memilih takrif dalam bahasa Melayu adalah lebih tinggi daripada takrif bahasa Inggeris kerana pemilihan takrif dipengaruhi oleh bahasa yang lazim bagi pengguna yang kebanyakannya menggunakan bahasa Melayu dalam pertuturan. Kajian tersebut menjelaskan pelbagai bentuk takrif yang dapat dijadikan rujukan dalam mengenal pasti petunjuk istilah yang dikenal pasti dalam kajian. Kajian oleh Fage-Butler dan Nisbeth Jensen (2015) pula mendapati bahawa peristilahan perubatan perlu dielakkan oleh pengamal perubatan apabila berhubung dengan pesakit disebabkan oleh pemahaman mereka yang terhad dalam peristilahan perubatan. Kajian Hasnah (2016), dan Fage-Butler dan Nisbeth Jensen (2015) mempunyai persamaan kerana kedua-duanya mengkaji keberterimaan istilah perubatan dalam kalangan pengguna. Fage-Butler dan Nisbeth Jensen (2015) mendapati bahawa pesakit lebih memahami bentuk leksikal yang berbeza daripada yang dimaksudkan oleh pengamal perubatan. Fenomena ini menggalakkan penciptaan istilah yang bersandarkan kosa kata natif sesuatu bahasa berbanding bentuk pinjaman daripada bahasa asing. Namun, kajian ini lebih berfokus pada penerimaan pengguna terhadap istilah teknikal yang digunakan oleh pengamal perubatan. Kajian ini dapat dikaitkan dengan kajian pengkaji dari segi pemaparan istilah yang terbentuk dalam wacana umum berbanding dengan istilah sedia ada yang digubal secara terancang.

Fenomena penggunaan istilah ini akan diteliti melalui istilah sains kesihatan untuk membandingkan antara istilah sains kesihatan sedia ada dengan istilah yang dicipta oleh pengguna bidang dan disebarkan kepada masyarakat. Asrul Azuan, et. al (2014) dalam kajiannya menjelaskan bahawa pembentukan istilah bahasa Melayu memerlukan gerak kerja '5P' iaitu penggubalan, pengesahan, penyelarasan, pamanuskripan dan penyebaran yang mengikut prosedur dan perlu didedahkan kepada masyarakat supaya pengguna tahu akan asal usul sumber istilah bahasa Melayu yang dibentuk.

Kajian seterusnya, iaitu kajian Rusli dan Zaiton (2001) menggunakan pendekatan preskriptif, sebaliknya kajian alternatif pengkaji tentang pembentukan istilah sains kesihatan lebih bersifat deskriptif. Rusli dan Zaiton (2001) mendapati bahawa penggunaan istilah dalam teks DBP dan Fajar Bakti adalah tekal dan mengikut pedoman pembentukan istilah bahasa Melayu tetapi dalam tatanama kimia dan tatanama ubat-ubatan terdapat perbezaan umum yang berkemungkinan istilah yang digubal tidak sampai kepada pengetahuan penerbit luar (Fajar Bakti) atau gaya penerbit sendiri. Persamaan dengan kajian pengkaji adalah dari segi pembinaan korpus sendiri dan penggunaan sistem penganalisan kata. Namun, kajian Rusli dan Zaiton (2001) mengkaji teks yang dihasilkan secara terancang, iaitu buku-buku bidang

sains berbanding kajian alternatif pengkaji yang menggunakan data umum tidak terancang, iaitu akhbar. Berikutnya ialah kajian oleh Chung, T. M. dan Nation (2003) yang bertajuk *Technical vocabulary in specialized texts*, di mana mereka mencadangkan pendekatan untuk mengenal pasti kosa kata teknikal dalam sesebuah teks. Tumpuan kajian Chung, T. M. dan Nation (2003) adalah untuk menghuraikan peranan kosa kata teknikal dalam teks khusus serta perkaitan antara kosa kata khusus dengan kosa kata lain dalam sesebuah teks. Hal ini penting kerana pengguna perlu didedahkan dengan kosa kata khusus yang semakin meningkat penggunaannya seiring dengan perkembangan ilmu pada masa kini.

METODOLOGI KAJIAN

Kajian ini menggunakan kaedah analisis teks yang melibatkan korpus daripada teks-teks bidang perubatan (sains kesihatan) yang dimuat turun daripada akhbar dalam talian, iaitu *Berita Harian*, *Harian Metro*, *Utusan*, *Kosmo*, dan *Info Sihat* dari Januari 2015 hingga Februari 2018. Sebanyak 60 artikel bidang sains kesihatan dipilih secara rawak dalam tempoh yang ditetapkan. Kajian ini menggunakan program penganalisis teks TextStat yang memaparkan data kajian dalam bentuk kekerapan kata dan konkordans. Program ini digunakan untuk mengenal pasti istilah yang terdapat dalam teks yang dikaji. Jumlah keseluruhan perkataan yang dikumpulkan daripada akhbar tersebut adalah melebihi 41, 000 patah perkataan. Untuk mencapai objektif pertama, pengkaji menggunakan program TextStat untuk mencari istilah yang terdapat dalam ayat daripada teks akhbar berkenaan. Contoh kekerapan perkataan dalam teks akhbar yang dikenal pasti melalui program TextStat dipaparkan dalam Jadual 1.

JADUAL 1. Contoh kekerapan perkataan dan istilah dalam korpus teks akhbar

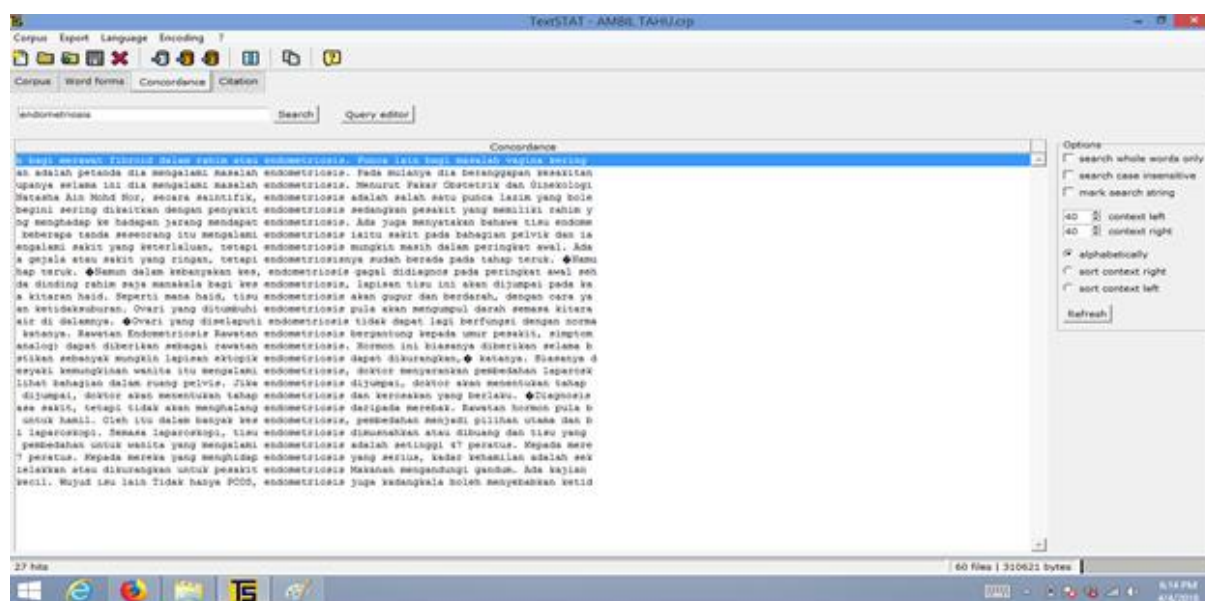
Contoh Perkataan/istilah	Kekerapan
yang	1391
dan	1221
negara	97
makanan	89
hingga	87
kita	87
vagina	72
kanser	68
otot	50
rahim	47
hormon	42
simptom	26
gejala	25
strok	15
katarak	14
difteria	13
mikrobiota	10
hematoma	8
fibroid	3
ambulatori	1
disbiosis	1

Berikutnya, daripada jadual kekerapan ini, sebuah jadual julat kekerapan perkataan pula dibina untuk mengenal pasti istilah, iaitu Jadual 2. Jadual 2 ini menempatkan perkataan yang terdapat dalam teks kajian ke dalam julat yang ditetapkan berdasarkan kekerapan yang dikenal pasti. Daripada Jadual 2, istilah akan dikenal pasti, iaitu perkataan yang berada dalam julat kekerapan terendah. Kajian pengenalpastian istilah berdasarkan julat kekerapan perkataan ini pernah dijalankan oleh Rusli dan Zaiton (2001).

JADUAL 2. Contoh perkataan dan istilah dalam korpus teks akhbar dari segi julat kekerapan

Perkara	Kekerapan			
	1000 ke atas	100 - 999	50 – 99	1 - 49
Contoh	yang (1391)	orang (100)	lemak (97)	hari (49)
Perkataan/istilah	dan (1221)	kulit (100)	negara (97)	mengenai (49)
		ini (409)	makanan (89)	terhadap (49)
		boleh (338)	hingga (87)	hematoma (8)
		atau (302)	kita (87)	EnPHC (7)
		pada (228)	vagina (72)	couching (6)
		seperti(190)	kanser (68)	Hib (6)
		kerana(157)	tubuh (56)	fibroid (3)
		bagi (147)	otot (50)	astringen (1)
			tekanan (51)	disbiosis (1)

Seterusnya, istilah yang dikenal pasti itu disemak dengan istilah dalam bank data istilah di Pusat Rujukan Persuratan Melayu. Berikutnya, istilah yang dikenal pasti dihuraikan berdasarkan penentuan petunjuk istilah dalam teks mengikut pendekatan takrif analisis untuk memastikan kata yang dipilih itu benar-benar merupakan istilah. Contoh perkataan-perkataan yang menjadi petunjuk istilah diperoleh melalui barisan konkordans dalam program TextStat dipaparkan dalam Rajah 1.

RAJAH 1. Data konkordans endometriosis dalam sistem penganalisis teks TextStat

Pendekatan takrif analisis dipilih kerana takrif analisis merupakan jenis takrif tradisional yang amat sesuai dijadikan alat untuk memaparkan konsep dan sistem konsep secara tekal (Löckinger et.al (2015). Takrif analisis ialah takrif yang berlandaskan konsep, iaitu unit pengetahuan yang dicipta melalui penggabungan unik ciri-ciri sesuatu objek. Ciri-ciri objek, sama ada yang konkrit atau abstrak disaring daripada sifat-sifat objek berkenaan. Ciri-ciri yang relevan ini kemudiannya digabungkan untuk membentuk konsep bagi objek konkrit atau abstrak tersebut. Berlandaskan asas tersebut, takrif analisis dapat dihuraikan sebagai, “takrif yang menghuraikan intensi sesuatu konsep dengan menyatakan konsep superordinat dan ciri pembeza”. Contoh (a) berikut yang dipetik dan diubah suai daripada Freeman (1997) (dalam Löckinger et.al (2015) dapat memaparkan secara terperinci pendekatan takrif analisis.

Contoh (a),

convention

treaty, usually more than two States, concerning matters of mutual interest.

Konsep superordinat : treaty

Ciri pembeza : a. signed between more than two States

b. concerns matters of mutual interest

Dalam contoh (a), takrif istilah **konvensyen** (convention) dihuraikan dengan kata **perjanjian** (treaty) sebagai superordinat atau kata pemula takrif. Ertinya, konvensyen ialah **perjanjian** yang diberikan dua ciri pembeza, iaitu (i) ditandatangani oleh lebih daripada dua negara (signed between more than two States), dan (ii) memberikan perhatian pada kepentingan bersama (concerns matters of mutual interest).

Pendekatan pentakrifan lain yang turut digunakan ialah pendekatan takrif ekstensi. Takrif ekstensi melibatkan penjelasan tentang sesuatu istilah yang dibuat secara memberikan contoh bagi istilah berkaitan, seperti yang berikut, iaitu Planet dijelaskan melalui nama-nama planet di angkasa;

Planet

Utarid, Zuhrah, Marikh, Bumi, Musytari, Zuhal.

Kajian ini memilih bidang khusus, iaitu bidang sains kesihatan kerana lazimnya istilah bagi memperkatakan bidang tertentu lebih banyak ditemui dalam teks yang membincangkan bidang khusus berbanding dengan teks umum. Tambahan pula bidang sains kesihatan amat rapat dengan kehidupan sehari-hari setiap lapisan masyarakat. Hal ini demikian kerana peningkatan kesedaran masyarakat kini terhadap penjagaan kesihatan. Oleh itu, istilah yang dibentuk perlu lebih banyak menggunakan perkataan umum yang lazim digunakan oleh masyarakat. Penggunaan perkataan umum dalam penciptaan istilah ini adalah untuk memudahkan pemahaman masyarakat. Di samping itu, istilah yang dihasilkan juga dapat menggambarkan penggunaan bahasa sebenar dalam kalangan masyarakat. Teks akhbar dipilih kerana akhbar merupakan medium yang perlu menghasilkan istilah secara cepat dan tersebar secara meluas kerana sasaran pembacanya yang menyeluruh. Justeru, penghuraian istilah yang dibentuk di dalam akhbar sesuai sebagai wakil untuk menjelaskan fenomena kewujudan istilah dalam kosa kata bahasa Melayu.

DAPATAN KAJIAN DAN PERBINCANGAN

Dapatan kajian menunjukkan bahawa istilah dalam teks sains kesihatan berada dalam julat kekerapan terendah, iaitu (1 - 49) dan (50 - 99). Dapatan ini sejajar dengan kajian Rusli dan Zaiton (2001). Penyemakan dengan bank data istilah sedia ada di Pusat Rujukan Persuratan Melayu mengesahkan bahawa perkataan tersebut ialah istilah. Contoh istilah-istilah tersebut ialah, prostat (45), endometriosis (26), simptom (26), obesiti (21), rabies (20), psoriasis (17), hematoma (8), fibroid (3), dan disbiosis (1).

Seterusnya, hanya 10 istilah yang berada dalam julat (1 - 49) dipilih untuk tujuan penghuraian penentuan petunjuk istilah berdasarkan penggunaan dalam teks. Petikan teks yang mewakili penggunaan istilah dalam teks diperoleh daripada senarai konkordans yang dihasilkan melalui program TextStat.

PENENTUAN PETUNJUK ISTILAH

Pelbagai istilah yang dikenal pasti dalam teks menunjukkan terdapat petunjuk yang mewakili takrifan yang digunakan untuk menjelaskan istilah berkaitan. Data istilah yang diuraikan dipilih daripada kata yang berada dalam julat kekerapan terendah, iaitu 1 – 49. Penghuraianya adalah seperti yang berikut.

Istilah zika (kekerapan, 2):

- (a) “Penyakit malaria mungkin menjadi semakin pudar dari ingatan kebanyakan penduduk negara ini berbanding penyakit denggi, chikungunya mahupun zika”. (*Petikan teks 1*)
- (b) “Menurut Pensyarah Kanan, Fakulti Sains Kesihatan, Universiti Teknologi Mara(UiTM), Dr. Tengku Shahrul Anuar Tengku Ahmad Basri, kaedah penyebaran malaria sama seperti denggi, chikungunya, untut dan zika, yang mana kesemua penyakit tersebut disebarkan melalui vektor tertentu iaitu nyamuk”. (*Petikan teks 2*)

Daripada petikan teks 1 (a) di atas, penulis telah menggunakan dua kaedah takrif iaitu takrif analisis dan takrif ekstensi untuk menjelaskan istilah zika. Melalui takrif analisis, konsep superordinat yang dikenal pasti daripada teks 1(a) ialah “Penyakit”, dan ciri pembezanya ialah klausa “...yang masih kekal dalam ingatan kebanyakan penduduk negara ini...”, ciri pembeza bagi zika ini dapat ditentukan daripada teks 1(a) yang menjelaskan ciri pembeza bagi malaria, iaitu klausa “...menjadi semakin pudar dari ingatan kebanyakan penduduk negara ini...”; perkataan “berbanding” dalam klausa “...berbanding penyakit denggi, chikungunya mahupun zika” menunjukkan bahawa zika mempunyai ciri yang berlawanan dengan ciri malaria, iaitu “semakin pudar dari ingatan”. Oleh itu, ciri pembeza bagi zika ialah “...masih kekal dalam ingatan...”.

Berikutnya, melalui kaedah takrif ekstensi, superordinat atau genus bagi takrif 1(a) ialah “penyakit” yang menjelaskan subordinat atau spesies malaria, denggi, dan chikungunya yang berada dalam kedudukan yang setara. Walau bagaimanapun, perkataan “berbanding” dalam klausa “...berbanding penyakit denggi, chikungunya mahupun zika” menunjukkan bahawa zika mempunyai ciri yang setara dengan denggi dan chikungunya tetapi berlawanan dengan ciri malaria kerana semakin dilupakan.

Teks 2(b) menggunakan kaedah takrif analisis dengan superordinat yang sama, iaitu “penyakit” dan ciri pembeza pula dikenal pasti daripada klausa “...disebarkan melalui vektor tertentu iaitu nyamuk”. Sebagai maklumat tambahan, teks 2(b) turut memberikan maklumat ekstensi, iaitu contoh penyakit lain yang setara dengan zika, iaitu malaria, denggi, chikungunya, dan untut. Kesetaraan dari segi vektor penyebar penyakit ini dijelaskan melalui frasa “...sama seperti...” dalam petikan “... kaedah penyebaran malaria sama seperti denggi, chikungunya, untut dan zika”.

Istilah *Chlamydia trachomatis* (kekerapan, 2)

- (c) “*Chlamydia trachomatis*, *Nisseria gonorrhoea* dan infeksi *Trichomonas vaginalis* adalah penyakit kelamin. (Petikan teks 3)
- (d) “Lendiran boleh dibahagikan kepada dua jenis sama ada disebabkan penyakit berjangkit dan tidak berjangkit. Sebab berjangkit yang kerap terjadi seperti bacterial vaginosis, infeksi candida (kulat), *Chlamydia trachomatis*, *Nisseria gonorrhoea* dan infeksi *Trichomonas vaginalis*,” katanya. Sebab yang tidak berjangkit pula adalah seperti fisiologi badan, ektropion serviks (pangkal rahim), polip serviks, benda asing di dalam faraj atau alahan (alergi).” (Petikan teks 4)

Takrif yang menjelaskan istilah *Chlamydia trachomatis* ialah takrif jenis analisis. Takrif analisis memaparkan genus bagi istilah *Chlamydia trachomatis*, iaitu “penyakit” yang ditunjukkan dalam teks 3 (c) dalam frasa “... adalah penyakit kelamin”, manakala “kelamin” dalam petikan tersebut merujuk pada ciri pembeza bagi istilah *Chlamydia trachomatis*.

Teks 4 (d) pula merupakan takrif ekstensi yang mengkategorikan penyakit kelamin kepada jenis berjangkit dan tidak berjangkit berdasarkan lendiran yang dikeluarkan melalui frasa “...boleh dibahagikan kepada dua jenis ...”, seterusnya *Chlamydia trachomatis* disenaraikan sebagai ekstensi atau contoh jenis penyakit kelamin yang boleh berjangkit dalam klausa “... seperti bacterial vaginosis, infeksi candida (kulat), *Chlamydia trachomatis*...” dan ekstensi atau contoh penyakit kelamin jenis tidak berjangkit dalam klausa “... seperti fisiologi badan, ektropion serviks (pangkal rahim), polip serviks...” yang disebabkan penyakit tidak berjangkit.

Istilah sitotoksisiti (kekerapan, 2)

(f) “Kajian in-vitro 4 yang dijalankan oleh Bahl et. al (2012) mendapati cecair rokok elektronik ini mampu membunuh sel iaitu sel paru-paru, otak dan lapisan kulit. Kajian ini mengira paras yang mampu membunuh sel-sel ini yang dikenali sebagai sitotoksisiti (cytotoxicity). Cecair rokok elektronik yang mengandungi pelbagai bahan perisa telah menunjukkan paras sitotoksisiti yang tinggi”. (Petikan teks 5).

Dalam teks 5 (f), petunjuk yang menunjukkan bahawa “sitotoksisiti” ialah istilah dipaparkan melalui kaedah takrif analisis yang ditandai dengan genus “paras” dalam frasa “... paras yang mampu membunuh sel-sel ini...”, dan frasa “... yang dikenali sebagai sitotoksisiti”. Frasa “yang dikenali sebagai” mengesahkan bahawa takrif bagi “sitotoksisiti” ialah “paras yang mampu membunuh sel-sel ...”. Seterusnya, ciri pembeza ialah “yang mampu membunuh sel ini” dan kata tunjuk “ini” dalam ayat tersebut merujuk pada sel paru-paru, otak dan lapisan kulit dalam klausa sebelumnya, iaitu “...ini mampu membunuh sel, iaitu sel paru-paru, otak dan lapisan kulit”.

Istilah asid pantotenik (kekerapan, 13)

(g) “Yogurt ini mengandungi protein selain bahan untuk membantu melancarkan peredaran darah ke kulit kepala sekali gus menggalakkan pertumbuhan rambut. Ia dipanggil vitamin B5 (dikenali sebagai asid pantotenik) dan boleh membantu menghalang kehilangan dan kenipisan rambut”. (Petikan teks 6)

Dalam teks 6 (g), petunjuk yang menunjukkan bahawa “asid pantotenik” ialah istilah dipaparkan melalui kaedah takrif analisis dan takrif sinonim. Kaedah takrif analisis ditandai dengan genus “yogurt” yang juga menjadi pembuka atau pemula takrif dalam klausa “Yogurt ini mengandungi protein...”serta 3 ciri pembeza, iaitu (i) mengandungi protein; (ii) mengandungi bahan untuk membantu melancarkan peredaran darah ke kulit kepala, sekali gus menggalakkan pertumbuhan rambut; (iii) boleh membantu menghalang kehilangan dan kenipisan rambut. Kaedah takrif sinonim pula dikenal pasti melalui frasa “...ia dipanggil...” dalam ayat “Ia dipanggil vitamin B5 (dikenali sebagai asid pantotenik)”. Frasa “...dikenali sebagai...” dalam ayat tersebut menunjukkan bahawa asid pantotenik adalah bersinonim dengan vitamin B5, atau dengan perkataan lain, asid pantotenik dan vitamin B5 menerangkan konsep yang sama.

Istilah endometriosis (kekerapan, 26)

(h) “Rawatan endometriosis bergantung kepada umur pesakit, simptom yang dihadapi dan sama ada pesakit itu masih mahu mengandungi atau sebaliknya”. (Petikan teks 7)

- (i) “Endometriosis membawa maksud selaput rahim yang tumbuh di luar rahim iaitu pada usus, pundi kencing, salur kencing, tiub fallovia dan bahagian lain di luar kawasan pelvik”. (Petikan teks 8)

Dalam teks 7 (h), kewujudan perkataan berdekatan istilah endometriosis, iaitu “rawatan” dalam ayat yang tergolong dalam kaedah takrif penjelasan, “Rawatan endometriosis bergantung kepada...” membantu pengesahan superordinat bagi istilah endometriosis, iaitu sejenis penyakit, kerana perkataan “rawatan” yang lazim berkolokasi dengan “penyakit”. Selain itu, perkataan “simptom” dalam frasa “...simptom yang dihadapi...” dan “pesakit” dalam “... pesakit itu masih mahu mengandungi...” juga berkolokasi dengan kata penyakit, untuk menyokong keterangan di atas. Dalam teks 8 (i), petunjuk yang menunjukkan bahawa “endometriosis” ialah istilah dipaparkan melalui kaedah takrif analisis yang ditandai dengan genus “selaput rahim”, manakala ciri pembeza ialah frasa “... yang tumbuh di luar rahim”. Frasa berikutnya, “... iaitu pada usus, pundi kencing, salur kencing, tiub fallovia dan bahagian lain di luar kawasan pelvik” merujuk pada ekstensi atau contoh kawasan di luar rahim.

Istilah keratosis seboroik (kekerapan, 13)

- (j) “Selain itu masalah biji atau ketumbuhan seperti keratosis seboroik (seborhoeic keratosis, biji hitam yang timbul seperti tahi lalat dan tumbuh secara berkelompok) juga adalah masalah kulit yang biasa dialami”. (Petikan teks 9)
- (k) “Dr Hasseenah Hassan berkata, keratosis seboroik boleh terlihat sebagai sesuatu keadaan kulit yang agak menggerun atau menakutkan”. (Petikan teks 10)
- (l) “Menurutnya, keratosis seboroik boleh didapati di mana saja bahagian kulit dan kelihatan seperti ketuat, tahi lalat atau yang lebih serius iaitu kanser kulit”. (Petikan teks 11)
- (m) “Bagaimanapun, keratosis seboroik berbeza dengan penyakit berkenaan. Ia mempunyai permukaan yang berkilat seperti lilin dan seolah-olah melekat pada kulit”. (Petikan teks 12)
- (n) “Dr Hasseenah berkata, masalah keratosis seboroik adalah disebabkan pendedahan yang banyak kepada cahaya matahari dan keturunan”. (Petikan teks 13)

Petunjuk yang membuktikan bahawa keratosis seboroik ialah istilah ditandai oleh takrif analisis melalui pengenalanpastian superordinat bagi istilah berkenaan, iaitu “masalah kulit” dalam klausa “...juga adalah masalah kulit yang biasa dialami” (Petikan teks 9 (j)). Berikutnya, frasa dalam petikan 10 (k) (“...boleh terlihat sebagai sesuatu keadaan kulit...”), frasa dalam petikan teks 11 (l) (“...boleh didapati di mana saja bahagian kulit ...”) dan frasa dalam petikan 12 (m) (“...seolah-olah melekat pada kulit”) juga mengukuhkan lagi bahawa masalah kulit ialah superordinat bagi istilah keratosis seboroik. Seterusnya, petikan teks 13(n) pula memberikan makna ekstensi bagi istilah keratosis seboroik, iaitu “masalah kulit yang disebabkan pendedahan yang banyak kepada cahaya matahari dan keturunan”.

Istilah keratosis aktinik (kekerapan, 1)

- (o) “Ketumbuhan kering, rata, kasar dan berkuping pula adalah masalah keratosis aktinik yang mungkin boleh membawa kepada sejenis kanser kulit”. (Petikan teks 14)

Dalam teks 14 (o), petunjuk yang menunjukkan bahawa “keratosis aktinik” ialah istilah dipaparkan melalui kaedah takrif analisis, dengan 2 ciri pembezanya iaitu (i) ketumbuhan kering, rata, kasar dan berkuping; dan (ii) mungkin boleh membawa kepada sejenis kanser kulit. Genus pula ialah perkataan “masalah kulit” dalam klausa “... masalah keratosis aktinik yang mungkin boleh membawa kepada sejenis kanser kulit”.

Istilah mikrobiota (kekerapan, 10)

- (p) “Kajian baharu menunjukkan jenis dan gabungan mikrobiota mempunyai pengaruh besar terhadap perkembangan sistem imun seorang bayi, sekali gus risikonya terhadap alergi (alahan) seperti asma, ekzema, gegata dan alergi makanan”. (Petikan teks 15)
- (q) “Di sinilah mikrobiota kita memainkan peranannya. Bakteria baik bukan sahaja membantu proses pencernaan makanan, ia juga memainkan peranan kritikal dalam tindak balas imun tubuh kita”. (Petikan teks 16)
- (r) “Namun, dengan penggunaan antibiotik yang berleluasa, diet tinggi lemak tetapi kurang serat dan kelahiran Caesarean yang semakin tersebar luas dalam gaya hidup moden, perubahan negatif sedang berlaku dalam mikrobiota usus kita”. (Petikan teks 17)
- (s) “Kajian menunjukkan bahawa bayi yang mengalami alergi atau menghidapinya kemudian, semuanya mempunyai perubahan mikrobiota dalam usus yang ketara”. (Petikan teks 18)
- (t) “Sistem gastrousus janin adalah steril dan penyusuan susu ibu serta kelahiran biasa akan menyemai mikrobiota usus ke dalam sistem gastorusus bayi anda”. (Petikan teks 19)
- (u) “Kajian lain juga menunjukkan bahawa bayi yang menyusu susu ibu mempunyai mikrobiota usus yang lebih pelbagai berbanding bayi yang tidak menyusu susu ibu”. (Petikan teks 20)
- (v) “Sesetengah ubat-ubatan (terutama antibiotik) mungkin menyebabkan masalah yang dipanggil disbiosis atau disbakteriosis, yang bermaksud imbalan mikrobiota usus sangat terjejas”. (Petikan teks 21)

Teks 15 (p) hingga 21 (v) ialah sebuah wacana yang mempunyai maklumat tentang istilah mikrobiota. Teks dipecahkan kepada ayat demi ayat untuk penjelasan berdasarkan pendekatan takrif yang diterapkan untuk mengenal pasti petunjuk istilah.

Melalui takrif penjelasan dalam teks 15 (p), ciri pembeza bagi istilah mikrobiota dapat dikenal pasti, iaitu (i) mempunyai pengaruh besar terhadap perkembangan sistem imun seorang bayi; (ii) mempengaruhi risiko bayi terhadap alergi (alahan) seperti asma, ekzema, gegata dan alergi makanan. Ayat berikutnya dalam teks 16 (q) memaparkan kesinambungan penjelasan tentang ciri pembeza (i) dan (ii) dalam teks 15 (p). Ayat berikutnya dalam teks 16 (q) merupakan jenis takrif intensi yang memberikan genus istilah mikrobiota, iaitu “bakteria baik” dalam frasa “Bakteria baik bukan sahaja...”, dan ciri pembeza, iaitu (iii) membantu proses pencernaan makanan; dan (iv) memainkan peranan kritikal dalam tindak balas imun tubuh. Ciri (iv) juga telah dikenal pasti dalam teks 15 (p), iaitu ciri (i) dan (ii).

Seterusnya, teks 17 (r) hingga 21 (v) ialah takrif penjelasan yang memberikan maklumat tambahan dalam kamus, iaitu tentang faktor yang menyebabkan perubahan terhadap mikrobiota. Melalui takrif penjelasan dalam teks 17 (r), 3 faktor telah dikenal pasti yang menyebabkan perubahan negatif kepada mikrobiota, iaitu dalam frasa (i) “...penggunaan antibiotik yang berleluasa...”; (ii) “...diet tinggi lemak tapi kurang serat...”; (iii) “...kelahiran Caesarean...”. Takrif penjelasan dalam teks 18 (s) juga memberikan maklumat faktor yang menyebabkan perubahan mikrobiota, iaitu dalam klausa (i) “...bayi mengalami alergi atau menghidapinya kemudian”.

Teks 19 (t) pula ialah takrif penjelasan yang menerangkan proses penghasilan mikrobiota dalam usus bayi yang dikenal pasti daripada klausa (i) “...penyusuan ibu akan menyemai mikrobiota...”; dan (ii) “...kelahiran biasa akan menyemai mikrobiota...”. Seterusnya, takrif penjelasan dalam teks 20 (u) mengukuhkan lagi maklumat tentang faktor yang menghasilkan kepelbagaian mikrobiota dalam klausa “Kajian lain yang menunjukkan bahawa...”. Takrif penjelasan dalam teks 21 (v) pula memberikan maklumat tambahan tentang faktor yang menyebabkan terjejasnya imbalan mikrobiota usus dalam klausa “...Sesetengah ubat-ubatan (terutama antibiotik) mungkin menyebabkan...”.

Istilah hematoma (kekerapan, 8)

- (w) “Dr. Swi Peng berkata, gejala hematoma berlaku apabila terjadinya pembengkakkan di satu sisi vagina, yang terasa tegang namun lembut apabila disentuh”. (Petikan teks 22)
- (x) “Hematoma diistilahkan sebagai penggumpalan darah atau darah beku di bahagian vulva (bahagian paling luar sistem reproduksi wanita)”. (Petikan teks 23)
- (y) “Terdapat pelbagai jenis hematoma namun lazimnya, ramai ibu-ibu yang menderita hematoma postpartum iaitu pendarahan akibat kecederaan semasa proses kelahiran secara episiotomi”. (Petikan teks 24)

Teks 22 (w) hingga 24 (y) ialah sebuah wacana yang mempunyai maklumat tentang istilah hematoma. Teks dipecahkan kepada ayat demi ayat untuk penjelasan berdasarkan pendekatan takrif yang diterapkan untuk mengenal pasti petunjuk istilah. Dalam teks 23 (x), petunjuk yang menunjukkan bahawa “hematoma” ialah istilah dipaparkan melalui kaedah takrif analisis yang ditandai dengan genus “penggumpalan darah atau darah beku” dalam ayat “Hematoma diistilahkan sebagai penggumpalan darah atau darah beku di bahagian vulva...”. Seterusnya, ciri pembeza ialah “di bahagian vulva”.

Dalam teks 22 (w) pula, takrif penjelasan memberikan maklumat tambahan tentang punca berlakunya hematoma, iaitu dalam klausa “...hematoma berlaku apabila terjadinya pembengkakkan ...”. Teks 24 (y) pula ialah takrif ekstensi yang memberikan maklumat tambahan tentang jenis-jenis atau contoh hematoma, dalam klausa “Terdapat pelbagai jenis hematoma...”; dan “... ramai ibu-ibu yang menderita hematoma postpartum iaitu... ”.

Istilah dementia (kekerapan, 6)

- (y) “Pada masa sekarang, 1.4 daripada 10 orang dewasa di Malaysia berusia 60 tahun dan ke atas mengalami masalah dementia atau nyanyuk”. (Petikan teks 25)
- (z) “Penyelidik Jabatan Ubat-Ubatan Kawalan Penuaan, Universiti Juntendo, Jepun, Prof. Takuji Shirasawa berkata, dalam kebanyakan nutrien yang dikaji oleh saintis sejak dua dekad lalu, Omega 3 dan MCT jelas paling menonjol dalam menghalang, melambatkan atau meringankan penyakit berkaitan usia, terutama dementia”. (Petikan teks 26)

Dalam teks 25 (y), pengenalpastian petunjuk istilah dibuat melalui penganalisan kaedah takrif yang digunakan, iaitu takrif sinonim yang ditandai oleh kata “atau” dalam klausa “...mengalami masalah dementia atau nyanyuk ...”. Kata “atau” dalam ayat tersebut menunjukkan bahawa nama lain bagi “dementia” ialah “nyanyuk”.

Dalam teks 26 (z) pula, petunjuk yang menunjukkan bahawa “dementia” ialah istilah dipaparkan melalui kaedah takrif analisis yang ditandai dengan genus “penyakit berkaitan usia” dalam klausa “...menghalang, melambatkan atau meringankan penyakit berkaitan usia, terutama...”. Kata “terutama” dalam ayat tersebut menjelaskan bahawa dementia merujuk pada sejenis penyakit yang paling utama dikaitkan dengan peningkatan usia.

KEKERAPAN ISTILAH DALAM TEKS UMUM

Dapatan kajian menunjukkan bahawa istilah dalam teks umum lebih banyak wujud pada kekerapan ber julat 1 - 49 dan 50 - 97. Contoh istilah berkaitan dipaparkan dalam Jadual 3, antaranya, kata yang wujud dalam julat 50 - 97, **vagina** (72), **kanser** (68), **tubuh** (56), **otot** (50), **tekanan** (51); dan kata yang wujud dalam julat 1 - 49, **kolesterol** (47), **rahim** (47), **hormon** (42), **prostat** (35), **endometriosis** (26), **obesiti** (21), **psoriasis** (17), **GDM** (16) dan **mikrobiota** (14). Hal ini menunjukkan bahawa teks umum, iaitu akhbar yang membincangkan bidang khusus mengandungi kekerapan kata istilah yang rendah, dan terdiri daripada lebih banyak kata umum. Hal ini dibuktikan dengan kewujudan kata umum dalam pelbagai golongan

kata seperti kata nama am dan kata hubung wujud dalam kekerapan yang tinggi, contohnya, **dan** (1221), **orang** (100), **yang** (1391) dan **tidak** (408). Dapatan kajian ini selari dengan kajian Rusli dan Zaiton (2001) dan Chung, T. M. dan Nation, P. (2003). Kewujudan kata nama am seperti kata hubung amat penting untuk membina kesinambungan dalam keseluruhan teks.

JADUAL 3. Contoh perkataan dan istilah dalam korpus teks akhbar dari segi julat kekerapan

Perkara	Kekerapan			
	melebihi 1000	100 - 999	50 - 99	1 - 49
Contoh	yang (1391)	orang (100)	lemak (97)	hari (49)
Perkataan/istilah	dan (1221)	kulit (100)	negara (97)	mengenai (49)
		ini (409)	makanan (89)	terhadap (49)
		boleh (338)	hingga (87)	kolesterol (47)
		atau (302)	kita (87)	rahim (47)
		pada (228)	vagina (72)	hormon (42)
		seperti (190)	kanser (68)	prostat (35)
		kerana (157)	tubuh (56)	endometriosis (26)
		bagi (147)	otot (50)	simptom (26)
			tekanan (51)	gejala (25)
				obesiti (21)
				rabies (20)
				HPV (17)
				psoriasis (17)
				GDM (16)
				strok (15)
		katarak (14)		
		difteria (13)		
		mikrobiota (10)		
		hematoma (8)		
		EnPHC (7)		
		couching (6)		
		Hib (6)		
		fibroid (3)		
		ambulatori (1)		
		astringen (1)		
		disbiosis (1)		

PERBANDINGAN ISTILAH DALAM TEKS UMUM DAN ISTILAH SEDIA ADA

Kajian mendapati bahawa lima istilah yang dianalisis telah wujud dalam bank data istilah sedia ada, iaitu istilah asid pantotenik, dementia, endometriosis, hematoma, dan mikrobiota. Daripada kelima-lima istilah tersebut, didapati bahawa bank data istilah sedia ada belum mempunyai huraian untuk istilah mikrobiota. Bagi empat istilah lain, huraian dalam teks yang dianalisis didapati mempunyai persamaan dengan huraian dalam bank data istilah sedia ada DBP. Persamaan tersebut dipaparkan dalam contoh huraian istilah **endometriosis** dan **hematoma**, seperti yang berikut;

Istilah endometriosis (huraian dalam bank data istilah DBP)

Kehadiran tisu endometrium pada berbagai-bagai tempat seperti pada ovari.

Istilah endometriosis (huraian dalam korpus teks kajian)

Selaput rahim yang tumbuh di luar rahim iaitu pada usus, pundi kencing, salur kencing, tiub falloopia dan bahagian lain di luar kawasan pelvik". (Petikan teks 8i.).

Istilah hematoma (huraian dalam bank data istilah DBP)

Kumpulan darah setempat, biasanya berketul dalam organ, atau tisu disebabkan kebocoran pada dinding pembuluh darah.

Istilah hematoma (huraian dalam korpus teks kajian)

Penggumpalan darah atau darah beku di bahagian vulva (bahagian paling luar sistem reproduksi wanita)". Hematoma berlaku apabila terjadinya pembengkakan di satu sisi vagina, yang terasa tegang namun lembut apabila disentuh. Terdapat pelbagai jenis hematoma namun lazimnya, ramai ibu-ibu yang menderita hematoma postpartum iaitu pendarahan akibat kecederaan semasa proses kelahiran secara episiotomi. (Petikan teks 23x, 22w, dan 24y)

Seterusnya, kajian juga mendapati bahawa terdapat beberapa istilah yang dipaparkan dalam akhbar tetapi belum ada dalam bank data istilah sedia ada. Contohnya istilah **zika** dan didapati bahawa istilah tersebut memaparkan ciri-ciri istilah berdasarkan penghuraian dan penjelasannya secara terperinci dalam teks. Hal ini menunjukkan bahawa pengguna, iaitu pakar bidang sememangnya bijak mencipta istilah untuk disebar kepada masyarakat pengguna bagi menjelaskan sesuatu konsep. Berdasarkan pedoman pembentukan istilah sedia ada, istilah tersebut digubal berdasarkan kaedah pinjaman tanpa diubah suai. Di samping itu, ada juga pengguna bidang yang mencipta istilah secara pinjaman dengan mengekalkan bentuk berimbuhan bahasa Inggeris, contohnya *cytotoxicity* yang ditukar kepada **sitotoksisiti**. Istilah sedia ada pula didapati menggunakan imbuhan bahasa Melayu lalu menghasilkan **kesitotoksikan** berdasarkan pedoman, iaitu imbuhan *-ity* menjadi awalan **ke-** dan akhiran **-an**, lalu membentuk **kesitotoksikan**.

KESIMPULAN

Rumusannya, kajian ini menunjukkan bahawa akhbar merupakan medium yang dapat membantu penciptaan dan penyebaran istilah baharu dalam bidang khusus secara lebih cepat. Kajian ini turut membuktikan bahawa bidang peristilahan di Malaysia semakin berkembang dengan peralihan kepada pendekatan deskriptif dalam pembentukan istilah. Istilah baharu dalam teks dikenal pasti melalui petunjuk dalam bentuk pelbagai jenis takrif yang menjelaskan istilah berkaitan. Istilah yang dikenal pasti juga didapati wujud dalam pelbagai bentuk, sama ada kata tunggal atau frasa. Kajian juga mendapati bahawa penggunaan istilah yang kompleks adalah lebih rendah berbanding dengan kata umum dalam teks akhbar yang dikaji. Kewujudan istilah kompleks dalam teks umum ini menunjukkan masyarakat semakin celik istilah, sama ada yang mencipta atau yang menggunakan istilah. Dalam perkembangan ilmu yang amat pesat, masyarakat perlu dididik supaya celik istilah untuk memacu ekonomi negara dengan memanfaatkan kemasukan pelbagai ilmu dalam bidang baharu, khususnya yang berkaitan dengan sains dan teknologi. Perbandingan istilah dalam teks yang dikaji dengan istilah sedia ada menunjukkan pengguna bidang cenderung untuk menggunakan istilah sedia ada, walaupun wujud sedikit perbezaan. Dari segi huraian istilah, teks akhbar didapati menggunakan bahasa yang lebih mudah difahami dan memberikan maklumat tambahan yang lebih lengkap dan terkini berkenaan sesuatu istilah. Oleh sebab itu, usaha atau kerjasama antara penggubal istilah dengan masyarakat perlu diperluas untuk menghasilkan istilah pelbagai bidang berserta huraian yang lebih mantap demi membuktikan bahasa Melayu mampu mengunakkan bahasa ilmu tinggi.

RUJUKAN

- Asrul Azuan Mat Dehan, Nor Azuwan Yaakob & Jama'yah Zakaria (2014). Gerak Kerja '5P' Pembentukan Istilah Bahasa Melayu. *International Journal of Language Education and Applied Linguistics (IJEAL)*. 1, 77-86.
- Depecker, L. (2015). How to Build Terminology Science? In. Kockaert, H.J., Steurs, F. (Eds). *Handbook of Terminology Volume 1*, Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Dewan Bahasa dan Pustaka (2004). Pedoman Umum Pembentukan Istilah Bahasa Melayu. Kuala Lumpur : Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Fage-Butler A.M, Nisbeth Jensen M. (2015). Medical Terminology in Online Patient-patient Communication : Evidence of High Health Literacy? *Health Expectations*. 19, 643-653.
- Hasnah Mohamad (2016). *Takrif Kamus Istilah dari Perspektif Pengguna*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa & Pustaka.
- Hayes, E., Dua, R., Yeung, E., & Fan, K. (2017). Patient Understanding of Commonly Used Oral Medicine Terminology. *British Dental Journal*. 223(11), 842. <https://doi.org/10.1038/sj.bdj.2017.991>
- Idris Aman, Norsimah Mat Awal, & Mohammad Fadzeli Jaafar. (2014). Strategi Wacana Teks Akademik Sains dan Teknologi. *GEMA Online® Journal of Language Studies*. 14(1), 189-202.
- Junaini Kasdan (2020). Penciptaan Istilah dan Akal Budi Melayu. *International Journal of the Malay World and Civilisation*. 8(1), 3-16. <https://doi.org/10.1757/jatma-2020-0801-01>
- Junaini Kasdan, Harshita Aini Haroon, Nor Suhaila Che Pa, Zuhairah Idrus (2017). Gandaan Separa dalam Terminologi Bahasa Melayu: Analisis Sosioterminologi. *GEMA Online® Journal of Language Studies*. 17(1), 183-202.
- Junaini Kasdan, Harshita Aini Haroon, Nor Suhaila Che Pa & Mohamed Roshimi. (2014). Kaedah Alternatif Membentuk Padanan Istilah : Suatu Pendekatan Sosioterminologi. Prosiding Symposium of International Language & Knowledge. Pulau Pinang, Malaysia, 15-16 Februari.
- Löckinger, G. et. al. (2015). Intensional definitions. In. Kockaert, H.J., Steurs, F. (Eds). *Handbook of Terminology Volume 1*, Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Muresan S, Klavans J.L (2013). Inducing Terminologies from Text : A Case Study for the Consumer Health Domain. *Journal of American Society for Information Science and Technology*. 64(4), 727-744.
- Noor Azizah Othman (2019). Analisis entri "A" kamus Thomas Bowrey 1701. *Jurnal Bahasa*, Dewan Bahasa dan Pustaka, Kuala Lumpur. Jilid 19(2), 259-284.
- Rusli Abdul Ghani dan Zaiton Darois (2001). Istilah Sains Teks Bacaan Umum. *Jurnal Rampak Serantau*. 8.
- Sager, J. C. (1995). *Kursus Amali dalam Pemprosesan Istilah*. Terj. Sulaiman Masri. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Temmerman, Rita. (2000). *Towards new ways of terminology description. The sociocognitive approach*. Amsterdam : John Benjamin Publishing Company.
- Zielstorff, R. D. (2003). Controlled Vocabularies for Consumer Health. *Journal of Biomedical Informatics*. 36(4-5), 326-333. <https://doi.org/10.1016/j.jbi.2003.09.015>

PENULIS

Hasnah Mohamad (Ph.D) merupakan Pensyarah Kanan di Jabatan Bahasa Melayu, Fakulti Bahasa Moden dan Komunikasi, Universiti Putra Malaysia. Mempunyai kepakaran dalam bidang Linguistik Terapan (Leksikografi dan terminografi) (UKM). Kajian beliau banyak tertumpu kepada bidang leksikografi, terminologi dan terminografi.

Noorul Khairien Abdul Malek sedang mengikuti pengajian pada peringkat ijazah doktor falsafah bahasa Melayu di Fakulti Bahasa Moden dan Komunikasi, UPM Serdang. Kajian beliau adalah dalam bidang linguistik terapan (terminologi).

Nurul Husna Abd. Razak (Ph.D) ialah graduan doktor falsafah bahasa Melayu, Universiti Putra Malaysia. Kajian beliau adalah dalam bidang linguistik terapan (leksikografi).